

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος τοῦ προηγ. φύλλον).

Μετὰ πολλὴν ὄραν σιωπῆς, καθ' ἣν ἠσθάνουμην τὸν παπποῦν θριαμβεύοντ' ἐπὶ τῆς ἀπειρίας μου, ὤψωσα ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς αὐτόν.

— Πολλὰ ταξίδια θὰ ἔκαμες εἰς τὴν ζωὴ σου! τῷ εἶπον. Καὶ ἐπρόφερα τὰς λέξεις μετὰ θουρασμοῦ, πολλῆς μετέχοντος τῆς κολακείας.

— Ὁ παπποῦς ἐξαρτίσθη. Προφανῶς ἡ ἐρώτησις τῷ ἦλθεν ἀπροσδόκητος. Ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μὲ ἠτένισεν ὡς ἄνθρωπος σιγῆλ' ἀδιαμαρτυρούμενος κατὰ τινος συκοφαντίας. Εἶτα, — Ἐγὼ; εἶπεν, Ἐγὼ ταξίδια; Ἡ γιαγιά σου, ἡ Χατζίδενα!

Ἐν τῇ προφορᾷ τῶν λέξεων τούτων ὑπεννοεῖτο ὁλόκληρος ἱστορία. Ἐπειδὴ ὅμως ἐγὼ δὲν ἔδειξα ὅτι ἐκατάλαβα τὴν σημασίαν αὐτῆς, ὁ παπποῦς προσέθηκε τὴν ἱστορίαν χαμηλῆ τῇ φωνῇ στικτῇ!

Μία φορά — τότε δὲν ἦτον ἀκόμη Χατζίδενα — Ψυχὴ μου, τῆς λέγω, ἐτάχθηκα νὰ πάγω στὴν Σαρακηνοῦ, στὸ πανηγύρι.

— Νὰ πᾶς βέβαια, νὰ πᾶς, λέγ' αὐτὴ. Ἐ; Τί σὲ θέλω δωπέρας; Τί σὲ θέλω! νὰ κάθῃσαι νὰ μὲ φυλάγῃς; — Καὶ χαμηλώσας ἐτι μᾶλλον τὴν φωνήν — « Ὁ τέτοιος καὶ τέτοιος καὶ τέτοιος » προσέθηκεν ὁ γέρον ἐκφραστικῶς. — Πολὺ καλὰ, ἐξηκολούθησεν ἔπειτα. Σοῦ κάμνω, ψυχὴ μου, ὅλαις ταῖς ἐτοιμασίαις. Ξουρίζουμαι, στολίζουμαι, σελώνω τ' ἄλογο, βάλλω τὸ σταυρό μου νὰ καθαλιέψω — Νὰ σου τὴν, καὶ παρουσιάζεται. — Καὶ χαμηλώσας τὴν φωνήν οὕτως ὥστε μόλις ν' ἀκούεται ὁ παπποῦς,

— Μωρέ, ποῦ νὰ πάθῃς, ποῦ νὰ δεῖξῃς, ποῦ θὰ πᾶς; — Εἶπε, μιμούμενος τῆς γιαγιάς τὰ σχήματα. — Ἐ; ποῦ θὰ πᾶς;

— Στὴν Παναγία, ψυχὴ μου, στὴν Σαρακηνοῦ.

— Μωρέ θ' ἀφήσῃς τὴν ἀγελάδα νὰ πᾶς στὴν Παναγία; Μωρέ, τέτοιοι καὶ τέτοιοι καὶ τέτοιοι, τὸ πανηγύρι στὸ συλλογέσαι, καὶ τὴν ἀγελάδα, τὴν γκαστραμμένη τὴν ἀγελάδα, δὲν τὴν συλλογέσαι; Ποῦ εἶνε στὴν ἐβδομάδα τῆς, δὲν τὴν συλλογέσαι;

Τώρα, θέλω νὰ τῆς συντύχω, εἶπεν ὁ παπποῦς ἀναλαβὼν τὴν στάσιν του, μὰ ποῦ δὲν σ' ἀφήνει ν' ἄρθῃς στὴν ἀράδα; Σὰν εἶδα ποῦ δὲν τὰ βγάζω στὸ κεφάλι;

— Καλὸ, ψυχὴ μου, τῆς λέγω, Ἐγὼ — Ἐβίωσ' ἐπέσει.

— Ἄμ' ὁ κόσμος; ὁ κόσμος τί θὰ πῆ! Ποῦ ἔκαμες ἐτοιμασίας κ' ἀγοράσες τὰ κερὰ καὶ τὸ λάδι καὶ τὸ θυμιάμα! Καὶ τ' ἄλογο; τ' ἄλογο τί θὰ πῆ ποῦ τὸ καλιθώσες καὶ τὸ σέλωσες; Τ' ἄλογο θέλει δρόμο! Εἶπεν ὁ παπποῦς κλείσας πρὸς ἐμὲ ἐκφραστικῶς τὸν ὀφθαλμὸν καὶ περιμένων νὰ τὸν ἐννοήσω. Καὶ περιμένων εἰς μὰ πῃ

δὲν κατάλαμβάνεις; — ἀνεφώνησεν ἐπὶ τέλους, — ὁ καυγᾶς κῆταν (γιὰ τὸ πάλωμα! Τὴν ἐσήκωσα, ψυχὴ μου, τὴν ἐκάθισα ἄνω στ' ἄλογο, καὶ τὴν ἐστείλα κ' στὸ πανηγύρι μὰ τὸν ἀδελφό τῆς.

— Κ' ἐσὺ, παπποῦ;

— Ἐγὼ, ψυχὴ μου, ἐφύλαγα μεσ' στὸν σταυλό νὰ γενήσῃ ἡ ἀγελάδα. Καὶ ἄφησε τοῦ ποῦ δὲ ἐγέννησε, τὸ γδάμμα, προσέθηκεν ἔπειτα, ὡπὸν νὰ ἔπταιε τὸ ζῶον διὰ τὴν ἀποτυχίαν, μόνον μοῦ ἐσήκωσε τ' ὄροφρι, ἀπὸ τὰ ταξίδια, καὶ ὅσαις φοραῖς ἐκίνησ' ἀπὸ τότε γιὰ ταξεῖδι, ψυχὴ μου, βρέθηκεν ἐμπόδιο μεσ' στὸν δρόμο μου!

— Πῶς, παπποῦ;

— Ἄ! εἰπεν ἐκεῖνος, ἀμνηχανῶν, πῶς νὰ συνδυάσῃ τὰ θεοπορικὰ τοῦ ἀτυχήματα μετὰ τὸν καθυστερησαντὰ τοκετὸν τῆς ἀγελάδος. Αὐτὸ κ' ἐγὼ δὲν τὸ ξέρω. Μὰ, σὰν εἶνε μεσὰ ναικατωμένη ἡ γιαγιά σου, ἡ Χατζίδενα, πᾶνε σὺ πλεῖα κούρης λογαριασμό! Πῶς σοῦ τὸ κατάρνε, ψυχὴ μου, πῶς σοῦ τὸ μαστόρευε; — εἶνε νὰ χάσῃς τὸν νοῦ σου! Ὅσαις φοραῖς ἐτοιμασθήκα νὰ ταξιδεύω — Πότ' ἐγένουσε κἀνα πρᾶμμα, πότε ζεπετοῦσε τὸ μελίσι, πότε ἄρρωστοῦσε κανένας, πότε ἤρχονταν μουσαφίρης — Θαρρεῖς ποῦ τὰ εἶχε παραγγελέμενα, ψυχὴ μου, ἴσα ἴσα τὴν ὥρα ποῦ ἔκαμνα τὸν σταυρό μου νὰ καθαλιέψω!

Τόσα χρόνια πᾶνδρεμμένος, ἐγὼ ἔκαμνα ταῖς ἐτοιμασίαις κ' ἐκίνησ' πῆγαινε στὸ ταξεῖδι! Ἐτοῖς στὸ Ραιδεστό ἔτοῖς στὴν Σιληθρία ἔτοῖς στὴν Μήδεια ἔτοῖς παντοῦ. Ἐνα ταξεῖδι, ψυχὴ μου, αὐτὸ τὸ μελετοῦσα στὰ κρυφά, τὸ φύλαγα γιὰ λόγου μου. Καίρους καὶ χρόνους ἐμάζευα τὰ μαδιὰ καὶ τὰ ἐκρυθα ὅπου κ' ὅπως εἰμποροῦσα. Σὰν ἐμάζωφα πενήντα γιλιάδες γρόσια, τὸ βαλῶ μὰ μερὰ στὸ κέφι, καὶ φωνάζω τὴν γιαγιά σου — Ὅταν τὸ εἶχα στὸ κέφι δὲν τὴν ἐγιώρταζα πολὺ πολὺ — Τῆς λέγω λοιπόν, ψυχὴ μου, ἔτοῖς δὲ μ' ἀπόφασι: — Χρουσῆ! Ἐβάλληκα νὰ πάγω σὲ ταξεῖδι, κῦτταζε μὴν εἶνε κανένα πρᾶμμα ἐτοιμὸγεννα, ἢ ἄρρωστο, ἢ χρειαζόμενον, καὶ κῦτταζε μὴν ἔμβῃ κανένας μουσαφίρης στὸ σπιτί γιατί, διές, τοῦ σπαζῶ τὰ πόδια του! Καὶ ὁ παπποῦς ἔκαμεν ὡς ἐὰν ἐθαύμαζε τὸν ἑαυτὸν του πῶς τὰ ἐκατάφερον. Σὲ ἤθελα, εἶπεν εἶτα πρὸς ἐμὲ, νὰ τὴν διῆς πῶς τὰ ἐχρειασθήκε! Τσιμουδιά δὲν ἔβγαλε! Κ' ἐγὼ αὐτὸ ἤθελα. Σπέλων, ψυχὴ μου, στὸν πνευματικὸ κ' ἔρχεται κ' ἐξομολογοῦμαι φωνάζω τὴν γιαγιά σου μ' μπροστά σου καὶ τῆς γράφω ὅλον τὸν βίον ἐπάνω τῆς. Φωνάζω, τοὺς χωριανούς καὶ παίρνω συγχώρεσι ἀπὸ τὸν καθένα, γιατί διές, ψυχὴ μου, τὸ ταξεῖδι εἶνε τὸ μακρύτερον ταξεῖδι τοῦ κόσμου, κ' ἐμεῖς ἐχομε ζωὴ καὶ θάνατο!

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα τραβῶ τὸ ἄλογο καὶ κάμνω τὸν σταυρό μου νὰ καθαλιέψω. Ἡ γιαγιά

σου — τότε δὲν ἦτον ἀκόμη Χατζίδενα — ἐσκυψεν ἀπὸ τὴν θύρα νὰ μὲ 'διῆ' ἐγὼτὸ εἶχα τσατισμένο· κύτταξε! Μιὰ νὰ μ' ἔβγαζε τίποτε στὴν μέση, τῶπαίρην ἢ εὐχή! Ἡ γιαγιά σου τὸ ἤξευρε· δὲν εἶπε λόγο. Κ' ἐγὼ αὐτὸ ἤθελα. Σὰν ἔκαμα τὸν σταυρό μου νὰ καθαλικέψω,

— Ἐλα, Χρυσῆ, τῆς εἶπα, ἔχουμε ζωὴ καὶ θάνατο, συχώρα με καὶ Θεὸς σχωρέσῃ σε! Ἐκεῖ, ψυχὴ μου, τὴν παίρνουν τὰ κλάματα, εἶπεν ὁ παπποῦς τεταραγμένος, ὡς εἴαν συνέβαινε τὸ πρᾶγμα ταύτην τὴν στιγμὴν ἐνώπιόν του. Καὶ προσπαθῶν ὅσον τὸ ἐπ' αὐτῶ νὰ παραστήσῃ τὴν μεγάλην τῆς συζύγου του θλίψιν:

Ἄχ! ποῦ νὰ μὴν ἔσωνα! ποῦ νὰ μὴν ἔδειχα! — Εἶπε ὁ παπποῦς μιζοκλαίων. — Ἡ ἄτυχη, ἢ κακόμοιρη, ἢ ἀρίζικη! ποῦ θὰ χάσω τὸ 'ταίρι μου! τὸν νοικοκύρη μου! τὸν ἀφέντη μου!

Καὶ ἐκπεπληγμένος ἐκ τῶν κοσμητικῶν τούτων του ἐπιθέτων ὁ παπποῦς: Αὐτό, ψυχὴ μου, εἶπε δὲν τὸ ἐπερίμενα. Ὁλος ὁ κόσμος νὰ χαλοῦσε — τὸ εἶχα τσατισμένο. Μὰ σὰν εἶδα τὴν γιαγιά σου, τὴν γυναϊκά μου, νὰ κλαίῃ, ἐκόπηκαν τὰ ὑπατά μου! Πῶς νὰ τὴν ἀφήσω νὰ 'πάγω στὴν ἄκρηα τοῦ κόσμου;

— Εἶμαι ταμμένος στὸν Ἅγιον Τάφο, τῆς λέγω, ψυχὴ μου, πῶς νὰ κάμω τώρα; Σὰν δὲν πάγω θὰ κριματισθοῦμεν.

— Σὰν εἶσαι σὺ ταμμένος, νοικοκύρη μου, ἀνδρόγυνο δὲν εἴμασθε; ἓνα πρᾶγμα εἴμασθε. Εἶτε σὺ ἐπῆγες, εἴτ' ἐγὼ, τὸ ἴδιο πρᾶμμα κάνει.

Τὰ δάκρυα 'στὰ μάτια τῆς! εἶπεν ὁ παπποῦς, ἀλλάξας τὸν τόνον τῆς φωνῆς του, τί νὰ πῶ; — Τὴν ἀναιδιάζω, ψυχὴ μου, 'στ' ἄλογο, καὶ τὴν στέλω στὸν Ἅγιον Τάφο μὲ τὸν ἀδερφὸ τῆς.

Ἀπὸ τότε καὶ νὰ πάγη, — εἶπεν ὁ παπποῦς κροτῶν τὰς παλάμας ὡς εἴαν τὰς ἐξεσκόνιζεν — ἀπὸ ὅτε καὶ νὰ πάγη δὲν ἐδοκίμασα νὰ ταξειδεύσω.

— Καὶ τὸν κόσμο ποῦ ἐγύρισε, παπποῦ, τὰ μεγάλα ταξειδία ποῦ ἔκαμες, θὰ τὰ ἔκαμες λοιπὸν πρὶν πάρῃς τὴν γιαγιά; ὄριστε;

Ὁ παπποῦς ἀνέλαβε πάλιν τὸ ἐργόχειρόν του θλιβερόν μειδιάμα ἐκάθητο ἐπὶ τῶν χειλέων του.

— Πρὶν μὲ δώσουν στὴν γιαγιά σου τὴν Χατζίδενα, εἶπε ταπεινώσας τοὺς ὀφθαλμούς — Δὲν ἤμουν ἀγόρι!

— Ἄμ' τί, παπποῦ; κορίτσι ἦσουν;

— Πῆς πῶς ἤμουνα κορίτσι, ψυχὴ μου, εἶπεν ὁ παπποῦς μὲ τὸ θλιβερόν του μειδιάμα, ἀφοῦ κ' ἐγὼ τὸ θαρροῦσα πῶς ἤμουνα, κ' ὁ κόσμος τὸ ἐπίστευεν.

Αἱ λέξεις μοὶ ἐνεποίησαν παράξενον ἐντύπωσιν. Ὁ παπποῦς ἐκράτει εἰς τὰς χειράς του γυναικεῖον ἐργόχειρον καὶ — μ' ὅλον τὸ λεβέντικόν του ἀνάστημα — τὸ ἐπιμελῶς ἐξουρισμένον πρόσωπον, ὁ φιλαρέσκως ἐπὶ τῶν ὀρίων τοῦ ἄνω χεῖλους ψαλιδισμέ-

νος μύσταξ, ἢ ὅλη τῆς μορφῆς του ἐκφρασίς μοὶ ἐφάνη τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐνέχουσα πολὺ τὸ θηλυπρεπὲς καὶ γυναικεῖον.

— Ναί, ναί, ψυχὴ μου, εἶπεν ὁ παπποῦς ἀναστενάξας καὶ γενόμενος αἴφνης σύννου. Ἐσεῖς ζῆτε σὲ χρυσοῦς καιροὺς τώρα, σὲ χρυσοῦς καιροὺς! ταξειδεύετε 'σ' ὅ,τι ὥρα θέλετε, 'σ' ὅποια χώρα θέλετε. Καὶ τὸ κάτω κάτω, ψυχὴ μου, ἔξερετε τί εἶστε. Ἐμεῖς ἐζούσαμεν σὲ βίσεκτους καιροὺς, δυστυχισμένους χρόνους! Ἡ μάταις μας ἐγονάτιζαν 'μπρὸς σταῖς εἰκόναῖς, ψυχὴ μου, καὶ ἐκλαιαν 'στὴν Παναγία ἢ νὰ τοὺς δώσῃ κορίτσι, ἢ νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδί, ποῦ εἶχανε στὰ σπλάγγχνα τους, διὰ νὰ μὴ γεννηθῇ ἀγόρι.

— Γιατί παπποῦ;

— Γιατί, κάθε λίγο καὶ πολὺ, εἶπεν ὁ παπποῦς ὀλονέν σκυθρωπότερος, ἔβγαίνε, ψυχὴ μου, τὸ Γιαντισαριὸ — κάτι μεγάλοι καὶ φοβεροὶ Τουρκαλάδες, μὲ τ' ἀψηλὰ τὰ καθούκια, μὲ τὰ κόκκινα καθάδια, κ' ἐγύριζαν ἀρματομένοι στὰ χωριά, μὲ τὸν ἰμάμην ἔμπρὸς μὲ τὸν *σελάτη* καταπόδι, κ' ἐμάζωναν τὰ εὐμορφότερα, τὰ ἐξυπνότερα χριστιανόπαιδα, ψυχὴ μου, καὶ τὰ τούρκευαν.

— Γιατί, παπποῦ;

— Γιὰ νὰ τὰ κάμουν Γιαντισάρους, εἶπεν ὁ γέρον ἀγανακτῶν. Γιὰ νὰ τὰ κάμουν σὰν τὸν ἑαυτὸ τους νὰ ἐρχωνται 'πίσω στὴν χώρα, σὰν μεγαλώσουν καὶ ξεχάσουν ποῦ εἶνε Ρωμηόπουλα, νὰ σφάζουν τοὺς ἴδιους των γονεῖς, ποῦ τὰ γέννησαν, καὶ ν' ἀτιμάζουν τὰς ἰδίας των ἀδελφαίς, ποῦ 'βύζαξαν ἀπὸ ἓνα γάλα!

Ἀνάθεμα τὴν ὥρα,
τὴν πρώτην Ἀπριλιά.
ποῦ 'εγῆκε τὸ 'Ιζάμι
καὶ 'μάζωξε παιδιὰ!

Ἐστέναξεν ἀπαγγείλας ὁ παπποῦς καὶ ἀπέμαξε τὰ δάκρυά του.

Γι' αὐτὸ, ἐξηκολούθησεν ἔπειτα, ὅταν ἐγεννήθηκα ἐγὼ, ψυχὴ μου, καὶ μ' ἐβάφτισαν, μὲ ἔβγαλαν Γεωργιά· ποῦ θὰ πῆ, μοῦ ἔδωκαν θηλυκὸν ὄνομα, καθὼς ἔβγαζαν τότε Κωνσταντινιά καὶ Θανασιά καὶ Δημήτρω — ὅλα ἀρσενικὰ παιδιὰ, ψυχὴ μου, μὲ θηλυκὸν ὄνομα — Καὶ 'μαζὶ μὲ τὸ ὄνομα, μ' ἐφόρεσαν καὶ κοριτσιίστικα ρούχα.

Ὅσα χρονάκια πέρασαν, ψυχὴ μου, τόσαις φοραῖς ἀπὸ τὴν θύρα τοῦ σπιτιοῦ μας δὲν ἐβγήκα, σὰν καψοκόριτσο ποῦ θάρρευα νὰ εἶμαι. Σὰν ἔγεινα καμμιά δεκαριὰ χρονῶ, μὲ πιάνει μιὰν ἡμέρα — Θεὸς σχωρέσ' τονα — ὁ κύρης μου, μὲ καθίζει στὸ σκαμνί, μὲ κόφτει τὰς μεγάλαις μου πλεξούδαῖς, μοῦ 'θγάζει τὰ φουστανέλια καί:

— Διὲς ἐδώ, μὲ λέγει, Γεωργιά, ἀπὸ σήμερα καὶ νὰ 'πάγη εἰσαί Γεώργης, εἰσαί ἀγόρι· ἀπὸ αὔριο καὶ νὰ πάγη εἰσαί ἄνδρας, ὁ ἄνδρας τῆς Χρυσῆς, ποῦ παίζετε κάθε 'μέρα τὰς κουκλαῖς καὶ τὰ πεντόβολα.

Αὐτὸ ἦταν ὄλο κι' ὄλο, ποῦ μὲ εἶπε, καὶ μ' ἐφόρεσε τ' ἀγορίστικα βούχα.

Τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα, ψυχὴ μου, ἦλθαν τὰ βιολιά καὶ τὰ λαγούτα, καὶ μ' ἐπῆραν στὴν ἐκκλησιά, καὶ μ' ἐστεφάνωσαν μὲ τὴν γιαγιά σου.

— Πῶς, παππού; Ἔτσι μικρὸς ποῦ ἦσουν;

— Naί, ψυχὴ μου· εἶπεν ὁ παππούς συναπορῶν καὶ αὐτός. Ἀκόμα δὲν ἔμαθα πῶς νὰ δένω τὸ καινούριό μου καθάδι, καὶ μ' ἔδωσαν καὶ γυναῖκα γιὰ νὰ κυβερνήσω! Μὰ—εἶπεν εἶτα συνωφρωμένους—ἔπρεπε νὰ γένη. Περισσότερον καιρὸ δὲν εἰμποροῦσαν νὰ μὲ κρύψουν· καὶ τὸ φερμάνι ἔλεγε, πῶς μόνον τοὺς ἀνύπανδρους νὰ παίρνουν οἱ Γιανίτσαροι. Μ' ἐπάνδρεψαν λοιπὸν ἐν πομπῇ καὶ παρατάξει, καὶ ἔτσι, ψυχὴ μου, ἀντὶ νὰ μὲ πάρῃ κανένας Γιανίτσαρος—μ' ἐπῆρεν ἡ γιαγιά σου.

— Καὶ ποῦ θὰ πῆ λοιπὸν, παππού, ἐσύ δὲν ἔκαμες μὴτ' ἓνα ταξεῖδι στὴν ζωὴ σου! Μῆτε, πρὶν ἴπανδρευθῆς, δὲν ἐταξίδευσες;

Ὁ παππούς ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐφάνη ἀμνηστωνῶν, πῶς πρέπει ν' ἀπαντήσῃ. Ἐπειτα χαμηλώσας αἰδημόνως τὸ βλέμμα:

— Τὶ νὰ σέ πῶ, ψυχὴ μου, εἶπε. Πρὶν ἴπανδρευθῆς ἔκαμα ἓνα ταξεῖδι, μὰ — τί τὰ θέλεις — ἔμεινε κι' αὐτὸ στὴν μέση. Ἐμειν' ἀτελείωτο. . . .

— Πῶς, παππού; Πότε;

Ὁ γέρον παρήτησε τὸ ἐργόχειρόν του χαμαί, καὶ τείνας τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ἐφαίνετο ἑνασχολῶν σιγῆλὰ τοὺς ὀφθαλμούς του μὲ τὴν θέαν τῆς πρὸ ἡμῶν ἐκτεινομένης χωριογραφίας.

Ὁ οὐρανὸς ἦτον ἀνεφελός· ὁ ἥλιος χαμηλὰ εἰς τὸν ὀρίζοντα· καὶ τὸ ὑψηλὸν τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς εὐρυσκόμεθα παρεῖχεν εἰς τὸν θεατὴν λιανᾶχανὲς καὶ ὅμως λιαν εὐπερίληπτον πανόραμα.

Περὶ τὰ κράσπεδα τῆς ἀκροπόλεως, ἀμέσως ὑπὸ τὰ βλέμματά μας, ἔκειντο κατὰ συγκεχυμένας ὁμάδας αἱ οἰκίαι τῆς πολίχνης, ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν ὁποίων ἔβλεπέ τις ἄνδρας, γυναῖκας, παιδιὰ, ἑνασχολουμένους νὰ εἰσαγάγῃσι τὰ φθινοπωρινὰ αὐτῶν προϊόντα εἰς τὰς ἀποθήκας. Ἀμέσως περὶ τὴν πόλιν ἐφαίνοντο οἱ λαχανόκηποι μὲ τὰ γηραλέα, τὰ φυλλοροοῦντα δένδρα περὶ τοὺς λελυμένους φραγμούς των· καὶ τοὺς τελευταίους τρυγητάς, φορτώνοντας τὰ ὄψιμα λαχανικὰ ἐπὶ τῶν ἀμαξῶν των· αὐτοῦ πλησίον ἐκάπνιζον καιόμενα τὰ ἄχρηστα ἀπομεινάρια τῶν ἐρήμων πλέον ἀλωνίων. Παρέκει ἤρχοντο ἐκτεινόμενοι ἡμικυκλικῶς εἰς μεγίστην ἀκτῖνα οἱ καρποφορώτατοι τῆς χώρας ἀγροί, ἐν οἷς ὅμως δὲν ἐσεῖοντο πλέον βαρεῖς τῶν δημητριακῶν οἱ στάχυς, ὡς ἐπιφάνεια ξανθῆς κυμαινομένης θαλάσσης, ἀλλ' ἔβροσκον ἐλευθέρως, δαπανῶντα καὶ τὴν τελευταίαν γλωρὰν βοτάνην τὰ βραδέως πρὸς τὴν πόλιν ἐπιστρέφοντα ποίμνια καὶ αἱ ἀγέλαι. Εἰς τὸ ἀπώτατον τοῦ ὀρίζοντος βάθος ἐκλείον, ὡς ὑψηλὸν περιθώριον, τὴν ἀχανῆ ταύτην εἰκόνα οἱ

ἀμπελώνες τοῦ τόπου, ἔρημοι καὶ οὗτοι μετὰ τὸν τρυγητὸν κ' ἐγκαταλελειμμένοι. Ἡ λαμπρὰ ποικιλία τῶν τελευταίων φθινοπωρινῶν χρωμάτων, οἱ κατὰ συχνὰ διαστήματα διαυλακοῦντες τὴν χώραν ποταμίσκοι, τὰ παρὰ τὰς ὄχθας αὐτῶν γραφικῶς ἐγεγρόμενα συμπλέγματα δένδρων καὶ οἰκοδομῶν, οἱ κατὰ τόπους ὡς μέγιστα κωνοειδῆ χρώματα ὑφόμενοι τῶν Ὀδρουσῶν τύμβοι ὄχι μόνον διέκοπτον τὴν συνήθη τῶν ἐπιπέδων χωριογραφῶν μονοτονίαν, ἀλλὰ καὶ παρεῖχον εἰς τὴν ἀπέραντον ἐκείνην εἰκόνα ἔκτακτον, θαυμασίαν ἐνότητά καὶ ποικιλίαν.

Καὶ ὅμως πρὸ τοῦ τερπνοτάτου τούτου θεάματος — τὸ ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη — μυστικὴ τις ἀνησυχία, θλιβερόν τι προαίσθημα συνεῖχε τὴν καρδίαν μου. Ἐνόμιζες, ὅτι ἡ ζωὴ, ἡ ἄλλοτε τόσον σφριγωδῶς ἐπὶ τῆς χώρας ταύτης ἐπανθήσασα, ὑπεχώρει τῶρα βραδέως, ἀλλὰ σταθερῶς πρὸς τοὺς ἐνδοτάτους μυχοὺς τῆς φύσεως· ἢ δ' ἐπὶ τῆς ὄψεως αὐτῆς ἐναπομένουσα λαμπρότης δὲν ἦτον εἰ μὴ τὸ τελευταῖον, τὸ ὕστατον μεϊδιάμα ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ θανατιῶντος.

Ὁ παππούς, ἀφ' οὗ ἐφ' ἱκανὴν ὥραν ἐνησχολήθη μὲ τὸ θεᾶμα τοῦτο σιωπηλός καὶ ἀφηρημένος ἐστήριξε τὸ βλέμμα ἐπὶ ἐνός τῶν ἀπωτέρων κωνοειδῶν χωμάτων εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος καὶ δεῖξας διὰ τοῦ δακτύλου:

— Τὴν βλέπεις, ψυχὴ μου, εἶπεν ἐκείνην τὴν τοῦμβα;

— Ποιᾶν, παππού;

— Na ἐκείνην τὴν ἀψηλότερη ἀπὸ ὄλαις ταῖς ἄλλαις, ποῦ φαίνεται, ἐκεῖ ποῦ τελειώνει τῆς γῆς τὸ πρόσωπο.

— Τὴν βλέπω· ἐγγίζει τὸν οὐρανὸ μὲ τὴν κορφή της, παππού.

— Ἀἰ χάχ! Εἶπεν ὁ παππούς, εὐχαριστημένος ἐκ τῆς ἀπαντήσεως. Ὁ οὐρανὸς ἀκουμβᾶ ἴπανου της. Δὲν ἀκουμβᾷ;

— Naί, παππού! Ἡ γῆς τελειώνει αὐτοῦ πέρα καὶ ἀρχίζει ὁ οὐρανός.

— Ἀἰ χάχ! ἀνεφώνησεν ὁ γέρον ἐτι μᾶλλον εὐχαριστημένος. Εἶτα προσηλώσας ἐπ' ἐμοῦ ὑπερήφανον βλέμμα· — Ὡς ἐκεῖ πέρα, εἶπε, μ' ἐβάσταξε νὰ ταξιδέψω!

Καὶ ἐπρόφερε τὰς λέξεις μὲ ὕψος τόσον ἐναβρυντικόν, ὥστε δὲν ἠννόησα εὐθὺς ἐὰν τοῦ παππού τοῦ ἐβάσταξε νὰ ταξιδεύσῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ἢ μέχρι τῆς τοῦμβας, ἐφ' ἧς ἐφαίνετο ὁ οὐρανὸς στηριζόμενος.

Ὁ παππούς ἐξηκολούθησεν.

— Ἡ τοῦμβα φαίνεται ἀπὸ τὸ παράθυρό μας ἀπὸ μικρὸ παιδί τὴν ἔβλεπα καὶ τὸ εἶχα ἓνα μεράκι — μιὰ μεγάλη ἐπιθυμία — νὰ ἦτανε βολετὸ νὰ πῆγαῖνα ἐκεῖ κάτω, ν' ἀναίθω στὴν κορφή τῆς τοῦμβας, νὰ μῶ εἰς τὰ οὐράνια. Μὰ ἔλα ποῦ ἤμουνα κορίτσι! Πῶς νὰ ἔγω μέσα στοὺς δρόμους;

Σάν μ' ἔκοψεν ὁ κύρης μου τὰ μαλιά καὶ μ' ἔβαλε καβάδι, καὶ μ' ἔκαμεν, ἔτσι διὰ μιᾶς ἀγόρι — ἐκεῖνοι ἐφαλίδιζαν χαρτιά καὶ ἔπλεκαν τοῦ γάμου τὰ στεφάνια, ἐγὼ, μιά κλωθογυρνῶ τὴν ἄκρην ἄκρη, καὶ βγαίνω στὴν αὐλή. Τὸ ταξεῖδι εἶχα, στὸν νοῦ μου, καὶ μόνο τὸ ταξεῖδι.

Μετὰ τινὰ σιωπὴν, καθ' ἣν ὁ παπποῦς ἐφάνετο συγκεντρῶν τὰς ἀναμνήσεις του:

— Ἐξω ἀπὸ τ' ὄρνιθαρίο, εἶπεν, ἦτον ἓνα ξύλο σπημένο, μὲ κάτι ξυλάκια σταυρωτὰ ἴσως αὐτὸ καρφωμένα, γιὰ νὰ πατοῦν ἡ ὄρνιθες ν' ἀναβαίνουν σταῖς φωλιαῖς τῶν. Τὸ εἶχα ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς στὸ μάτι. Θὰ τ' ἀκουμβήσω σπὸ γυαλί τοῦ οὐρανοῦ, ἔλεγα μὲ τὸν νοῦ μου, σάν σκάλα, θ' ἀγαθῶ, θὰ τρυπήσω μιὰ τρύπα—θὰ μὴ βῶ μέσα. Ἔτσι, ψυχὴ μου, σοῦ παίρνω τὸ ξύλο στὸν ὦμο, καὶ, σάν μὲ διοῦν, ἄς μὲ γράψουν!

Βγαίνω ἀπὸ τὴν αὐλή, στρίβω δεξιὰ καὶ— δρόμο! Ὁ κόσμος ποῦ μ' ἔβλεπε, ποῦ νὰ μὲ γνωρίσῃ πῶς ἦμουν ἡ Γεωργιά ἡ θυγατέρα τοῦ Σύριμα! Ἦταν σάν νὰ ἦρα πρώτη φορὰ στὸν κόσμο.

Ὡς καὶ ἡ Χρουσῆ, ἡ γιαγιά σου, ποῦ μὲ εἶδεν ἔτσι μὲ τὸ καβάδι, μ' ἔβαλε μπροστὰ μὲ τὰς πέτρας. Ὅχι, τάχα πῶς μ' ἐγνωρίσεν μὰ ἔτσι τὰ κατὰ τρεχεν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς τ' ἀγόρια. Ἐγὼ — δρόμο. Ἀπὸ τέτοιου ταξεῖδι, ποῖς ἔμπορεῖ νὰ μ' ἐμποδίσῃ; Βγαίνω στοὺς κήπους, μβαίνω στὰ χωράφια, περνῶ τὸν ποτάμῳ—τὰ μάτια καρφωμένα στὴν τούμβα, καὶ— δρόμο. Πάγω ἓνα μίλι, πάγω δύο. Μὰ — τί θαρρεῖς, ψυχὴ μου; Ἡ τούμβα, ὅσο προχωρῶ, τραδιέται μακρότερα! Ὁ οὐρανός, ὅσο κοντεύω, σηκώνετ' ἀψηλότερα! Ἄ! αὐτό, ψυχὴ μου, μ' ἔκοψε τὰ γόνατα! Κουρασμένοι ἦμουν ἀπὸ πολὺ προτῆτερα, μὰ δὲν μ' ἀποφάνηκε, παρὰ σάν εἶδα πῶς ἡ ἄκρα τοῦ οὐρανοῦ ἐπῆγαιεν ἕλον ἐν μακρύτερ' ἀπὸ τὴν τούμβα, ποῦ ἐλογάριαζα νὰ τὸν εὔρω. Τότε μοῦ ἐκόπηκε τὸ ραβέσι, καὶ ἐννοήσα, πῶς εἶμαι κουρασμένος, πῶς πεινῶ, πῶς τὸ ξύλο ποῦ σηκώνω βαραίνει σάν μολύβι, πῶς ἀρχησε νὰ βραδυάζῃ καὶ — τί τὰ θέλεις, ψυχὴ μου; — τότες ἐγύρισα πίσω, κ' ἀφῆκα τὸ ταξεῖδι ἀτελείωτο!

Γιατί, διές, ἐπρόσθεσεν εἴτ' ἀμείσως ὁ γέρον, ἐσυλλογίσθηκα κοντὰ εἰς τ' ἄλλα καὶ τὸν κύρη μου. Αὐτός — Θεὸς σχωρῆς! τονε — δὲν ἔμοιαζε τὴν γιαγιά σου, τὴν Χατζίδενα.

— Πῶς, παπποῦ;

— Χρ! εἶπεν ἐκεῖνος, ἐκφραστικῶς μειδιᾶσας. Ἡ γιαγιά σου, ψυχὴ μου, μπουμπουνίζει, μὰ δὲν βρέχει. Ὁ κύρης μου ἔβρεχε, μὰ δὲν ἐμπουμπουνίζει! Γι' αὐτό, ψυχὴ μου, ἐγύρισα πίσω. — Ἦταν τὸ μόνο ταξεῖδι τῆς ζωῆς μου, ἐπρόσθεσεν εἴτα σύννοος ὁ γέρον, μὰ — ἔμειν' ἀτελείωτο.

— Καὶ τὰ πράγματα, ποῦ εἶδες παπποῦ, καὶ ξεύρεις; — ἠρώτησα ἐγὼ τότε ἐν μεγίστῃ ἀπο-

ρίῃ — Στὴν χώρα ποῦ ψῆν' ὁ ἥλιος τὸ φώμι ἐκεῖ κοντὰ ποῦ ζοῦν οἱ Σκυλοκέφαλοι, πότε ἐπῆγες, παπποῦ;

— Ὡ! εἶπεν ἐκεῖνος τότε. Αὐτοῦ, ψυχὴ μου, δὲν ἐπῆγα μὲ τ' ἀφηγήθηκε ἡ γιαγιά μου, ὅταν μ' ἐμάθαινε νὰ πλέκω.

— Καὶ στῆς θάλασσας τὸν ἀφαλό, παπποῦ, ποῦ βγαίνει ἡ Φώκια καὶ πιάνει τὰ καράβια, καὶ τὰ ῥωτᾷ γιὰ τὸν Ἀλέξανδρο τὸν βασιλέα; Κ' ἐκεῖ δὲν ἐπῆγες;

— Ὅχι, ψυχὴ μου! Κι' αὐτὸ μὲ τ' ἀφηγήθηκ' ἡ γιαγιά μου.

— Καὶ στὸ σπῆλαιο, παπποῦ, ποῦ εἶν' ἡ Μάγισσα, ποῦ μαρμαρώνει τοὺς ἀνθρώπους, κ' ἐκεῖ δὲν ἐπῆγες;

— Ὅχι, ψυχὴ μου! Ἡ γιαγιά μου, μὲ τ' ἀφηγήθηκε, ἡ γιαγιά μου.

Ἀπεριγράφτος εἶνε ἡ αἰζουσα ἔντασις τῆς ἀπογοητεύσεώς μου ἀνὰ πᾶσαν αὐτοῦ ἀπόκρισιν. Ὅλη λοιπὸν ἡ μεγάλη ἐκείνη ἰδέα μου περὶ τῶν ταξιδιῶν τοῦ παπποῦ, ὅλη μου ἡ πρὸς αὐτὸν ὑπόληψις κ' ἐμπιστοσύνη διὰ τὴν κοσμογονσίαν καὶ πολυπειρίαν του περιωρίζετο ἔξαφνα εἰς τὰς διηγήσεις, δηλαδὴ τὰ παραμῦθια, τὰ ὅποια ἤκουσεν ἀπὸ τὴν μᾶμμην του, καθ' ὃν χρόνον εἶχε τὴν ἀφελειαν νὰ πιστεῦν ὁ πτωχὸς καὶ τὸ ὅτι ἦτο θηλυκοῦ καὶ οὐχὶ ἀρσενικοῦ γένους! Ἀπελπισία καὶ ἀγανάκτησις κατέχευε τὴν καρδίαν μου.

— Καὶ τὰς βασιλοπούλας, παπποῦ, καὶ αὐταῖς λοιπὸν δὲν τὰς εἶδες μὲ τὰ μάτια σου; καὶ δὲν ἔφαγες καὶ δὲν ἐκουθέντιασες μαζί των;

— Ποιαὶς βασιλοπούλας, ψυχὴ μου;

— Νά! αὐταῖς ποῦ ἐρωτεύονται μὲ τὰ ῥαφτόπουλα, καὶ ἀρρωστοῦν ἀπὸ τὴν ἀγάπην, καὶ στέλνουν τὸν πατέρα τους, τὸν βασιλέα μὲ τὴν κορώνα, νὰ πάγῃ νὰ παρακαλέσῃ τὸν γαμβρό; Δὲν θυμάσαι, ποῦ μὲ τῶλεγες; Δὲν θυμάσαι τὴν Χρυσομαλὴ Νεράϊδα καὶ τὰ λευκονδυμένα νεραϊδόπουλα, ποῦ τραγουδοῦν, παπποῦ, καὶ γελοῦν καὶ χορατεύουν, καὶ ῥάφτουν τὰ νυφάτικα, χωρὶς ῥαφή καὶ ῥάμμα;

— Ἀχ! ψυχὴ μου! Εἶπεν ὁ γέρον τότε λυπημένος. Αὐτὸ τὸ ἄκουσα ἀπὸ τὴν γιαγιά μου, ὅταν μ' ἐμάθαινε νὰ κεντῶ καὶ νὰ ῥάφτω! Μὰ θαρρῶ, ψυχὴ μου, πῶς μὴτ' ἐκείνη δὲν τὸ εἶδε μὲ τὰ μάτια της!

Τοῦτο διέλυσε καὶ τὴν ἐλαχίστην μου πλάνην!... Εἰς τὸ χαρέμιον τῆς Βαλιδῆ-Σουλτάνας, ὅπισθεν τοῦ στρογγύλου ἐρμαρίου ἐν τῷ τοίχῳ, δὲν μ' ἐπερίμενε λοιπὸν ἡ βασιλοπούλα! Καὶ δὲν ἦτον αὐτὴ ποῦ μ' ἐδίδε τὰ μοσχομουρισμένα ἐκείνα γλυκίσματα, ἀλλὰ τίς οἶδε τί πιναρός, ῥικνοπρόσωπος, πλατύστομος γέρο-Ἀράπης! Εἶχον δίκαιον οἱ συμμαθηταί μου!

Ἄλλὰ λοιπὸν αἱ κακουχίαι καὶ τὰ βάσανα, ὅσα ὑπέστην, καὶ ὅσα ἔμελλον νὰ ὑποστῶ, μὲ τὴν

γλυκεῖαν ἐλπίδα, νὰ ἐπιστρέψω ποτὲ εἰς τὸ χω-
ρίον μὲ μίαν βασιλοπούλαν εἰς τὸ πλευρόν μου,
ἐπῆγαιεν εἰς τὰ χαμένα; ἐπῆγαν διὰ τίποτε;
Καλὰ, παππού! Ἄν μὲ διῆς καὶ σύ ποτε νὰ ξα-
ναπιάσω βελόνι, πὲς πῶς εἶμαι θηλυκὸς καὶ δὲν
τὸ 'ξεύρω!

Καὶ τὸν ἐνδιάθετον τοῦτον λόγον ἤτοιμαζόμεν
νὰ προφέρω, ἐλέγχων συγχρόνως τὸν παππούν,
διότι ἐγενεῖν αἰτία νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Πόλιν νὰ
καλουχηθῶ ἐπὶ ματαίω. Ἄλλ' ὅτε, ὑψώσας τοὺς
ὀφθαλμούς, εἶδον τὸν παππούν μὲ τὸ ὄνειροπολοῦν
αὐτοῦ βλέμμα διαρκῶς προσηλωμένον μακρὰν
ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ κωνοειδοῦς ἐκείνου χωμάτος,
ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἤλπισέ ποτε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ
οὐράνια, δὲν ἤξυρω ποῖα μυστηριώδης δύναμις
ἐδέσμευσε τὴν φωνὴν ἐπὶ τῆς γλώσσης μου.

Ὁ ἥλιος εἶχε κατέλθει πολὺ χαμηλότερα πρὸς
τὴν δύσιν. Πᾶσα ὑπαρξίς, πᾶσα ἐκδήλωσις
ζωῆς ἀπεσύρετο σιγαλὰ καὶ βραδέως πρὸς τὰ ἐν-
δοτέρω τῆς πόλεως.

Ἡ ἔκφρασις τῆς χωριογραφίας μοι ἐφάνη τώρα
μελαγχολικωτέρα, θλιβερωτέρα. Ἡ καρδία μου
ἐταράχθη ἐκ νέου. Μεταξὺ τῆς φυσιογνωμίας τῆς
σηνῆς καὶ τῆς ἐκφράσεως τοῦ ὠχροῦ καὶ μαρα-
μένου τοῦ παππού προσώπου, ὅπως ἐφωτίζετο ὑπὸ
τῶν τελευταίων τοῦ ἡλίου ἀκτίνων, ὑπῆρχε τόση
ὁμοιότης τόση στενὴ συγγένεια!

Ὁ καυόμενος ὁ παππούς! ἐσκέφθη πρὸς ἑμαυ-
τόν, ἐπάλευσε κ' ἐνίκησε τὸν ἄγγελον χωρὶς τῆς
βοηθείας μου, ἀλλὰ ἐξαντλήθη καὶ ἀδυνάτησε
τόσο πολὺ, ποῦ, ἂν ξανακυλήσῃ ἔτσι καθὼς εἶνε
κανεὶς δὲν τὸν γλυτώνει.

— Ἄρχισε νὰ κάμνῃ κρύο, ψυχὴ μου — εἶπεν
ὁ γέρον ἐξαφνα — Ἐλα νὰ πάμε.

Τῷ ἔτεινα σιωπηλῶς τὴν χεῖρα καὶ ὑποστηρί-
ζων αὐτὸν ὅσον ἠδυνάμην, τὸν συνώδευσα εἰς
τὴν οἰκίαν του.

Τὴν νύκτα ἐκείνην ἔκαμε τῷ ὄντι πολὺ ψυχρὸς.
Τῇ δὲ πρωΐᾳ τῆς ἐπιούσης παχεῖα πάχνη ἐκείτο
λευκάζουσα ἐπὶ τῶν μεμαραμένων φύλλων τῶν
καλυπτόντων τὸ ἔδαφος τοῦ κήπου μας. Μόλις
ἀφουπνίσθη καὶ ἔδραμον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀγα-
πητοῦ μου πάππου. Ἄλλ' ὅποια διαφορὰ ἀπὸ τῆς
χθὲς μέχρι σήμερον! Πλήθος συγγενῶν καὶ οἰκείων
συνωστίζοντο σοβαροὶ καὶ ἄφωνοι εἰς τὴν αὐλὴν,
εἰς τὸ κατώγειον εἰς τὴν σάλαν τῆς γαριτσῆς, ἐν
τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἐκείτο μακρὸς μακρὸς ὁ παπ-
πούς — Ἐραίνετο πῶς δὲν ἐξύπνησεν ἀκόμη.

Βαθεῖα εἰρήνην ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς μορφῆς του.
Μία ὑπερκόσμιος αἴγλη, ἐν εἶδει μειδιάματος βαθ-
μηδὸν ἀποσβεννυμένου ἐπαίξε μὲ τὰ χαρακτηρι-
στικά τοῦ προσώπου του.

Ἡ γαριτσά μὲ τὰς χεῖρας θηλυκαμέναις περὶ
τὰ γόνατά της, μὲ τὸ ἀπελπισμένον τῆς βλέμμα
ἀπλανές ἐπὶ τῆς ὄψεως τοῦ παππού, ἐκάθητο ὠχρά,
βωβή, ἀκίνητος ὡς ἀπολιθωμένη παρὰ τὸ πλευ-

ρόν του. Ἡ ταλαίπωρος! Τὴν δὲν θὰ εἶδεν ὅπως
τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ ταξείδιον! Διότι τὸ
μειδιάμα τοῦ παππού ἦτον ἡ λάμψις, ἡν ἔσυρεν
ὀπίσω τῆς ἢ πρὸς οὐρανὸν ἀποδημοῦσα ψυχὴ του.

Διότι ὁ καυόμενος ὁ παππούς συνεπλήρωσε ἀλη-
θῶς τώρα τὸ μόνον τῆς ζωῆς του ταξείδιον!

Γ. Μ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ

ΟΙ ΕΝ ΤΑΝΑΓΡΑΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΤΑΦΟΙ

Ὅποια καὶ ὅποια ἀρχαιολογικὰ κειμήλια ἐγ-
κρύπτει σχεδὸν ὅλη ἡ χώρα ἡμῶν, εἶνε πασίγνω-
στον. Ἐπίσης ὅμως εἶνε γνωστὸν ὅτι τὰ ἀνακα-
καλυπτόμενα καλλιτεχνικὰ ἔργα πάντοτε εἰσὶ
λίαν ἐπιζήτητα ὑπὸ τῶν διαφορῶν φιλοχρησίων
ἢ καὶ ἀρχαιοσυλλεκτηῶν. Οὗτοι, κατεργόμενοι ἐν
Ἑλλάδι καὶ ἐκμεταλλεύόμενοι τὴν ἀμάθειαν ἡμῶν,
ἔστιν ὅτι καὶ τὸ φιλοχρηματόν, ἀπέρχονται, ἀπο-
κομίζοντες σπουδαιότητας ἀρχαιολογικὰς συλλο-
γὰς. Αἱ συλλογαὶ αὗται ἀπαρτίζονται ἀπὸ δια-
φορῶν εἰδῶν εὐρήματα, νομίσματα, ἐνεπιγράφους
πλάκας, ἀγάλματα, καὶ ἰδίως ἀγαλματίδια
ἐξ ὀπτῆς γῆς. Τοιαυτὴ ἦτο καὶ ἡ τελευταίως
ἐκποιηθεῖσα ὑπὸ τοῦ κυρίου Σαβούρωφ συλλογὴ.

Τὰ ἐξ ὀπτῆς γῆς ἀγαλματίδια ἢ εἰδώλια,
τὰ κατ' ἐξοχὴν ἠδὴ ἐπιζητούμενα ἐν Εὐρώπῃ,
ἀνευρίσκονται μὲν καὶ ἀλλαχοῦ, ἀλλ' ἰδίως ἀπει-
ρον πλοῦτον τοιοῦτων ἐνέχουσιν αἱ νεκρόπολεις
τῆς βοιωτικῆς πόλεως Τανάγρας, νῦν Σκιματά-
ρι. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἀπὸ ἐτῶν διεξάγεται
φοβερὰ ἀρχαιοκαπηλία· οἱ κάτοικοι αὐτοῦ μετε-
βλήθησαν ὅλοι εἰς ἀρχαιοσυλλεκτάς, ἢ μάλλον
τυμβωρύχους· διότι οἱ ἐν τῷ ἀγροῦ τῶν ἀνακα-
λυπτόμενοι τάφοι ἀνασκάπτονται λάθρα καὶ ἐν
παράβυστῳ, τὰ δὲ ἐν αὐτοῖς εὐρισκόμενα ἀγαλ-
ματίδια, πωλούμενα κατόπιν εἰς διαφόρους μετα-
βιβάζονται εἰς τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος.
Ἄγνοῶ τί γίνεται ἤδη, καὶ ἂν ἐπὶ τέλους ἡ
ἀσύστολος καταπάτησις τοῦ περι ἀρχαιοτήτων
Νόμου ἐξήγειρε τὴν ἐπίβλεψιν τῆν πραγματι-
κὴν τῶν ἀρμοδίων. Ὅτι ὅμως πρὸ ὀλίγου χρό-
νου ἡ τοιαυτὴ ἱεροσυλία ὑφίστατο ἐκεῖ, ἀφίνω
νὰ κρίνῃ περὶ τούτου ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς ἐπο-
μένης ἀφηγήσεως. Ἡ ἀφήγησις αὕτη ἐγράφη
ὑπὸ τοῦ κυρίου Β. Haussoillier, πρῶτον μαθη-
τοῦ τῆς ἐν Ἀθῆναις Γαλλικῆς Σχολῆς, νῦν δὲ
καθηγητοῦ τοῦ ἐν Βορδιγάλιως Πανεπιστη-
μίου. Ἐδημοσιεῖθη δὲ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πρέ-
χοντος ἔτους ἐν τῇ Ἀρχιτεκτονικῇ Ἐπιθεωρησει
τῶν Παρισίων. Ἡ δημοσιεῖσις αὐτῆς ὄφειλε,
πιστεύω, νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἄλλων ἀρ-
μοδιωτέρων ἐμοῦ· ἀλλὰ τούτου μὴ γενομένου,
νομίζω ὅτι δὲν ἠμάρτησα, ἂν ἐγὼ ὁ μὴ ταχθεὶς
εἰς τὰ τοιαῦτα ἀνέλαβον νὰ ποιήσω λόγον περὶ
αὐτῆς. Ἡ ἀφήγησις ἔχει οὕτω